

11. Zavydivska N., Zavydivska O. (2014) Health management as component of modern higher education system. A book "Knowledge – economy – society", part "Managing Organizations: Concepts and Their Applications" (Publishing house of Cracow University of Economics, Cracow), p. 239-241.
12. Zavydivska O., Zavydivska N., Khanikiants O. (2016) Self-management as a condition for creating a health culture among students. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*, Vol. 16 Supplement Issue 1, Art 93, pp. 592-597.
13. Zavydivska O., Zavydivska N., Khanikiants O., Rymar O. (2017) The paradigm of health maintenance at Higher Education Institutions as an Important Component of Human Development in Terms of Modernity. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*, Vol. 17 Supplement Issue 1, Art 9, pp. 60-65.

Сергеева Т. П.
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса
Халайджи С.В.
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ТЕХНІЧНОМУ ЗВО

Статтю присвячено проблемі комплексного підходу до формування здоров'язбережувального освітнього середовища в технічному закладі вищої освіти. У статті розкривається значення поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище».

Здійснено теоретичний аналіз наукових робіт, присвячених дослідженню нових форм і методів збереження здоров'я студентів у процесі їх навчання і виховання, упровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес закладу вищої освіти.

В статті містяться результати медичного огляду та фізичної підготовленості студентів ОНАХТ. Запропоновано модель формування здоров'язбережувального освітнього середовища (ЗОС) в технічному ЗВО та проведений експеримент щодо підтвердження її ефективності. Визначено змістові компоненти досліджуваного середовища - інформаційно-пізнавальний, мотиваційно-вольовий, організаційний, здоров'ятворчий, комунікативний, оцінювально-контролюючий. Наведені основні аспекти комплексної програми формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

Запропоновані ефективні методи діагностики. Проаналізовано зміни рівня соматичного здоров'я студентів за експрес-оцінкою Г.Л. Апанасенка, та на їх основі зроблені висновки щодо ефективності застосування комплексного підходу до формування здоров'язбережувального освітнього середовища у технічному ЗВО.

Ключові слова: тестування, фізична підготовленість, здоров'язбережувальне освітнє середовище, модель, студент.

Сергеева Т.П., Халайджи С.В. Комплексный подход к формированию здоровьесохраняющей образовательной среды в техническом вузе. Статья посвящена проблеме комплексного подхода к формированию здоровьесохраняющей образовательной среды в техническом вузе. В статье раскрывается значение понятия «здоровьесохраняющая образовательная среда».

Осуществлен теоретический анализ научных работ, посвящённых исследованию новых форм и методов сохранения здоровья студентов в процессе обучения и воспитания, внедрения здоровьесохраняющих технологий в учебно-воспитательный процесс учреждения высшего образования.

В статье содержатся результаты медицинского осмотра и физической подготовленности студентов ОНАПТ. Предложена модель формирования здоровьесохраняющей образовательной среды в техническом вузе.

Определены содержательные компоненты исследуемой среды – информационно-познавательный, коммуникативный, мотивационно-волевой, организационный, здоровьетворческий, оценочно-контролирующий.

Перечислены основные аспекты комплексной программы формирования здоровьесохраняющей образовательной среды. Предложены эффективные методы диагностики. Проанализированы изменения уровня соматического здоровья студентов, и на их основе сделаны выводы об эффективности и целесообразности использования комплексного подхода для формирования здоровьесохраняющей образовательной среды в техническом вузе.

Ключевые слова: тестирование, физическая подготовленность, здоровьесохраняющая образовательная среда, модель, студент.

Sergeeva Tamyana, Khalaidzhi Svitlana. Complex approach to forming of health-saving educational environment in the higher technical educational institution.

The article is devoted to the problem of the complex approach to forming of health-saving educational environment in the higher technical educational institution. It has been determined that the acute problem nowadays is necessity of introducing changes into the structure of the standards of higher education in our country, namely introducing general competency to the structure of the higher education standard which will foresee health saving of the students' youth on the basis of application of different types and forms of the movement activity. Available normative and legal bases, concerning physical training and sanitary activity, have been analyzed. The results of studying of health level of Ukrainian students' youth have been given. The notion of 'health-saving educational environment' conception has been revealed. The analysis of different forms, programs of physical education trainings

and control of physical health in the higher technical educational institutions of America, Great Britain and some other foreign countries. The theoretical analysis of the scientific works, devoted to investigating of new forms and methods of the students' health saving in the process of their education and upbringing, introducing of health-saving technologies into the educational process of Ukrainian educational institutions, has been made.

The results of the medical examination and physical readiness of ONAFT students have been given.

The model of forming of health-saving educational environment in the higher technical educational institution has been developed and its all main components have been revealed, namely: the purpose: algorithm of projecting of health-saving educational environment and its functional and structural components (information and cognitive, motivation and determined, organizational, health-creative, communicative, estimating and controlling); the complex program of forming of health-saving educational environment, which includes constant monitoring of health-saving process, coordination of the teaching staff activity as well as the students' council, in the higher educational institutions, direction of the physical training chair activity to saving and strengthening of the students' health, application of health-saving technologies of education, creating of safe and harmless conditions for teaching, upbringing and development of students, diagnostics of forming of the phenomenon being investigated (opinion poll, talks, observations, testing, medical examinations) and the result.

Changes of the level of students' somatic health according to the express-estimation of Apanasenko G.L. within the pedagogical experiment conducting, have been analyzed, and the conclusions concerning the efficiency and purposefulness of the complex approach application to functioning of health-saving educational environment in the higher technical educational institution, have been made on their basis.

Key words: testing, physical fitness, health-preserving educational environment, model, student

Постановка проблеми. На сьогодні у проектах стандартів закладів вищої освіти відсутня компетентність, яка передбачає збереження здоров'я студентської молоді на основі використання різних видів та форм рухової активності [3]. Необхідне внесення змін до структури стандартів вищої освіти, а саме внесення до структури стандарту вищої освіти загальну компетентність, яка передбачатиме збереження здоров'я студентської молоді на основі використання різних видів та форм рухової активності та формування здоров'язбережувального середовища у ЗВО. Зазначене є актуальною проблемою, яка окреслюється перед навчальними закладами. Цей феномен розглядається науковцями як соціально-біологічна основа життя нації та результат політики держави, що формує у своїх громадян духовну потребу ставитися до свого здоров'я як до основної цінності.

Аналіз існуючої нормативно-правової бази (Закон України "Про вищу освіту" (2014 р.), Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року (2015 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.)), вивчення наукових праць відомих фахівців з теорії і методики професійної освіти свідчить про наявність надійних теоретико-методологічних засад, змістовою основою яких є особистісно-зорієнтована та компетентнісна освітні парадигми розвитку майбутніх професіоналів, спрямованих на формування власного здорового способу життя та відповідну фізичну підготовленість.

Однак реалії сьогодення засвідчують, що в Україні склалася критична ситуація зі станом здоров'я молоді – близько 60 % юнаків та дівчат мають низький рівень фізичного здоров'я. Крім того проблема стану здоров'я молодого покоління характеризується високими показниками захворюваності, зниженням рівня життя, соціальними потрясіннями, складнощами якості медичного обслуговування, погіршенням екологічної ситуації, що склалася у державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти вирішення проблеми здоров'язбереження висвітлювалися науковцями Канади (Р. Clarke), Великобританії (К. Cooper), Швеції (U. Larsson), Японії (A. Shibata). У вітчизняних педагогічних дослідженнях особлива увага приділяється теоретичним і практичним аспектам ціннісного ставлення до здоров'я (О. Міхеєнко, О. Шукатка, Ю. Палічук), здорового способу життя (В. Бобрицька, С. Закопайло), різним аспектам формування здоров'язбережувального освітнього середовища (Н. Башавець, Ю. Драгнєв, Г. Мешко, О. Свиридюк) та ін. Освітній процес відкриває широкі перспективи в напрямі формування світогляду молоді людини. У цьому руслі проблема формування здоров'язбережувального середовища в освітньому процесі закладу вищої освіти, щороку набуває особливої значущості, що актуалізується постійним погіршенням стану здоров'я молоді, зумовленим несприятливими соціально-економічними умовами в Україні.

Мета дослідження: узагальнення показників медичного огляду та фізичної підготовленості студентів Одеської національної академії харчових технологій з метою корекції програм з фізичного виховання та створення моделі формування здоров'язбережувального освітнього середовища (ЗОС) в технічному ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Аналіз стану фізкультурно-спортивною активності студентів закладів вищої освіти показав, що фізичною культурою і спортом більшість студентів бажає займатися за вибором: відвідування академічних занять із фізичного виховання за розкладом або в спортивних секціях за обраною спортивною профілізацією, що передбачає створення відповідних умов: наявність спортивних об'єктів, кадрове та організаційно-методичне забезпечення.

Для залучення студентів до рухової активності та спорту у світі використовуються різні форми та програми. В університетах працюють спортивні клуби, рекреаційні центри, спеціальні курси для студентів різного рівня фізичної підготовленості. Студенти займаються різними видами спорту.

В деяких університетах спеціальні курси (залежно від рекомендацій лікарів) є обов'язковими для студентів усіх спеціальностей. Наприклад, в американській системі фізичного виховання є форма факультатив, це надає можливість студентам грати у футбол, теніс, бейсбол, софтбол, волейбол, баскетбол, а також займатися іншими видами спорту на початковому, середньому та професійному рівні.

У Корнельському університеті (Cornell University) працює більш ніж 28 курсів з багатьох видів спорту та рухової активності: фітнес, танці, велоспорт, гімнастика, лижний спорт, біг на ковзанах, парусний спорт, каное, веслування на каяках, боулінг,

риболовля та інші. Першокурсники повинні у перших двох семестрах обов'язково займатися на курсах з обраного виду спорту. Студенти, які вступили до університету і вже мають 12 кредитів, можуть обрати курси на 1 семестр. Для студентів, крім тих, хто за станом здоров'я звільнений від здачі тесту, запроваджено обов'язкове тестування з плавання [3].

У Бостонському університеті розвинуті програми з йоги, гірських лиж, катання на ковзанах та роликах. Для активного відпочинку використовуються доступні програми з бадмінтону, тенісу, баскетболу.

В університетах англomовних країн застосовуються та впроваджуються програми з фізичного виховання, які враховують кліматичні та географічні умови регіонів. У закладах вищої освіти проводяться дослідження з визначення стану здоров'я студентів, працюють програми для студентів з різним рівнем фізичної підготовленості, впроваджено тестування з прикладних навичок.

В Оксфордї функціонують близько 80 спортивних клубів з різних видів спорту і це кращий університет Великобританії. Для талановитих спортсменів університету існують спеціальні програми зі знижками вартості навчання та надаються стипендії [3].

В Україні, починаючи з 2017 року головним показником системи контролю за станом фізичного розвитку та здоров'я населення України є щорічне оцінювання фізичної підготовленості [7]. Система тестування складається за видами тестів на витривалість, силу, швидкість, спритність і гнучкість з урахування вікових та статевих особливостей студентів.

У грудні 2017 р. Міністерством молоді та спорту України підведені підсумки щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України у 2017 році. За результатами аналізу зведеного звіту можна відмітити, що взяли участь у тестуванні 425280 студентів з 696 закладів вищої освіти України. Всього навчалася 834807 студентів, тобто майже 50% студентів були залучені до тестування. За рівнями фізичної підготовленості високий рівень має 570,8 тис. осіб, або 27,4 % до загальної кількості осіб, які допущені до тестування, достатній рівень – 757,0 тис. осіб, або 36,3 %, середній рівень – 548,3 тис. осіб, або 26,3 %, низький рівень – 207,3 тис. осіб, або 10,0% відповідно [5].

На думку фахівців з Мінмолодьспорту, керівники закладів вищої освіти мають створювати умови для збереження та розвитку фізичного виховання у закладах вищої освіти навіть в умовах набуття ними академічної автономії [5].

Якщо розглядати результати тестування щодо оцінки рівня фізичної підготовленості студентів окремих ЗВО, то, наприклад, у 2016-2017 н.р. взяли участь у тестуванні 1586 студентів ЧНУ імені Петра Могили, що складає 59,20 % від усіх студентів, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр". Авторами було з'ясовано рівень фізичної підготовленості студентів ЧНУ імені Петра Могили: високим рівнем підготовленості характеризується 10,96 % студентів; достатнім – 30,64 %; середнім – 33,98%; низьким – 24,41 % [2, с.41].

Башавець Н.А. було досліджено рівень фізичної підготовленості 180 студентів Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету та визначено рівень фізичної підготовленості студентів залежно від розвитку фізичних якостей: швидкості, витривалості, сили, спритності, гнучкості. Серед здобувачів вищої освіти з найгіршими показниками були складені тести - рівномірний біг 3000 м. для хлопців, 2000 м. для дівчат та стрибок у довжину з місця, а найкраще - нахил тулуба вперед з положення сидячи. Крім того дівчата показали кращі результати ніж хлопці, жоден з яких не досяг високого рівня. Оцінювання рівня фізичної підготовленості студентів ОТЕІ КНТЕУ за період 2016-2017 р. показує, що більшість студентів має середній та низький рівень фізичної підготовленості 33,8 і 30 % (за 2017 рік) та 45,9 і 18 % відповідно (за 2016 рік); достатнього та високого рівнів досягли 27,1 % та 9 % студентів відповідно у 2016 році та 31,2 % і 5% у 2017 році. Отримані дані констатують поступове погіршення рівня фізичної підготовленості студентської молоді [1, с. 54-55]. Безумовно, що недостатня кількість виділених аудиторних годин з дисципліни "Фізичне виховання" (2 год. на тиждень) унеможливує виділення достатньої кількості часу для розвитку фізичної підготовленості студентів і покращення стану їх здоров'я. Викликає занепокоєння також не завжди позитивне ставлення студентів до змісту дисципліни «Фізичне виховання» та заходів, спрямованих на їх здоров'язбереження.

Результати щорічного оцінювання фізичної підготовленості студентів Одеської національної академії харчових технологій (ОНАХТ) та їх аналіз дозволяють нам констатувати, що їх рівень фізичної підготовленості теж погіршується.

Якщо більш детально розглянути результати медичного огляду студентів ОНАХТ за п'ять років з 2013 по 2018 навчальні роки (у %), то можна констатувати, що відсоток студентів 1 та 2 курсу основної групи майже не змінився 72 % та 67, 8 % у 2013 році та 72,2 % і 67,7 % відповідно у 2018 році (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Результати медичного огляду студентів ОНАХТ за п'ять років (у %)

Медична група / курс	2013-2014 н.р.		2014-2015 н.р.		2015-2016 н.р.		2016-2017 н.р.		2017-2018 н.р.	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Основна	72	67,8	66,6	74,3	65,8	71,9	70,6	66,7	72,2	67,7
Підготовча	17,2	16,8	17,8	10,6	16,6	12,5	9,8	15,7	8,9	13,6
Спеціальна	9,6	13,2	14,5	14,5	16,7	14,3	17,9	16,5	18,5	17,3
Звільнені	1,2	2,2	1,1	0,6	0,9	1,3	1,7	1,1	0,4	1,4

Відсоток студентів I та II курсів віднесених до підготовчої групи знизився з 17,2 % до 8,9% та з 16,8 % до 13,6% відповідно. Крім того порівняно з 2013-2014 навчальним роком у 2017-2018 році вдвічі збільшилася кількість студентів I курсу ОНАХТ, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи (відповідно з 9,6% до 18,5%) і як видно на таблиці 1 ця

прогресія має тенденцію до поступового погіршення цієї ситуації (у 2014-2015 навчальному році цей показник був на позначці 14,5%, у 2015-2016 році – 16,7%, у 2016-2017 році – 17,9%). Кількість студентів звільнених від занять фізичним вихованням скоротилася відповідно з 1,2 % до 0,4 % для студентів I курсу та з 2,2 % до 1,4 % осіб II курсу.

Отримані дані підштовхують до розробки комплексного підходу до формування здоров'язбережувального освітнього середовища в технічному ЗВО спрямованого саме на самостійну роботу студентів щодо поліпшення рівня їх здоров'я та фізичної підготовленості. Ефективність роботи сучасного ЗВО має вимірюватися не лише якістю освіти, а й безпекою і захищеністю студентів, турботою про їх здоров'я.

Сьогодні одним з основних стратегічних завдань національної освіти має бути створення здоров'язбережувального освітнього середовища, виховання молоді в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності. Важливим напрямом діяльності закладів вищої освіти є пошук нових форм і методів зміцнення здоров'я студентів у процесі їх навчання і виховання, упровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес закладу вищої освіти [6, с.141].

Результати досліджень свідчать, що потрібні нові педагогічні концепції освітнього середовища; навчальні заклади повинні діяти в інтересах студентів, забезпечуючи безпеку й здоров'я, а викладачі мають бути готовими до моделювання та впровадження нових моделей здоров'язбережувальних середовищ. Тому процес формування здоров'язбережувального освітнього середовища передбачає комплекс змін у традиційній системі навчання і виховання, спрямованих на підвищення ефективності діяльності навчального закладу щодо збереження здоров'я студентів і викладачів, підвищення рівня їх психологічної захищеності, комфорту і безпеки. Здоров'язбережувальне освітнє середовище – це середовище, яке спеціально створюється в системі освіти та охоплює сукупність певних умов, здоров'язбережувальних технологій, що використовуються навчальним закладом та спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я дітей, на покращення їх настрою та самопочуття, функціонування стану організму, підвищення адаптаційних можливостей та формування мотивації на здоровий спосіб життя (за Г. Мешко) [4, с. 158].

Здоров'язбережувальне освітнє середовище виступає як світоглядна орієнтація майбутніх фахівців у освітньому процесі навчального закладу. Змістовими компонентами досліджуваного середовища є інформаційно-пізнавальний, мотиваційно-вольовий, організаційний, здоров'ятворчий, комунікативний, оцінювально-контролюючий.

1. Інформаційно-пізнавальний компонент передбачає ефективну роботу з інформацією про стан свого здоров'я, про шляхи його збереження, оволодіння науковими методами дослідження здоров'я, здоров'язбережувальними технологіями що, в свою чергу, дозволяє стимулювати формування контролю і саморегуляції. Зазначене передбачає відповідний зміст навчання і навчально-методичне забезпечення навчального процесу.

2. Мотиваційно-вольовий компонент зумовлений сформованістю мотивів і цілей майбутньої здоров'язбережувальної діяльності студентів як фундаменту подальшого саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

3. Організаційний компонент: організація навчальних, факультативних та секційних занять; організація спортивно-масових та оздоровчих заходів; організація виховної роботи і дозвілєвої діяльності студентів на засадах здоров'язбереження, організація самостійної роботи студента; самоорганізація діяльності викладача. Організаційний компонент включає в себе планування, дотримання і контроль програми здоров'язбереження, аналіз цієї діяльності, який забезпечить створення та підтримання індивідуального плану здоров'язбереження (див. рис.1).

4. Здоров'ятворчий компонент – здатність до творчого використання сучасних засобів, методів і форм щодо здоров'язбереження з метою інструментального його використання в процесі продуктивного вирішення різноманітних особистісних, суспільно-соціальних проблем, що потребує відповідного матеріально-технічного оснащення навчального закладу.

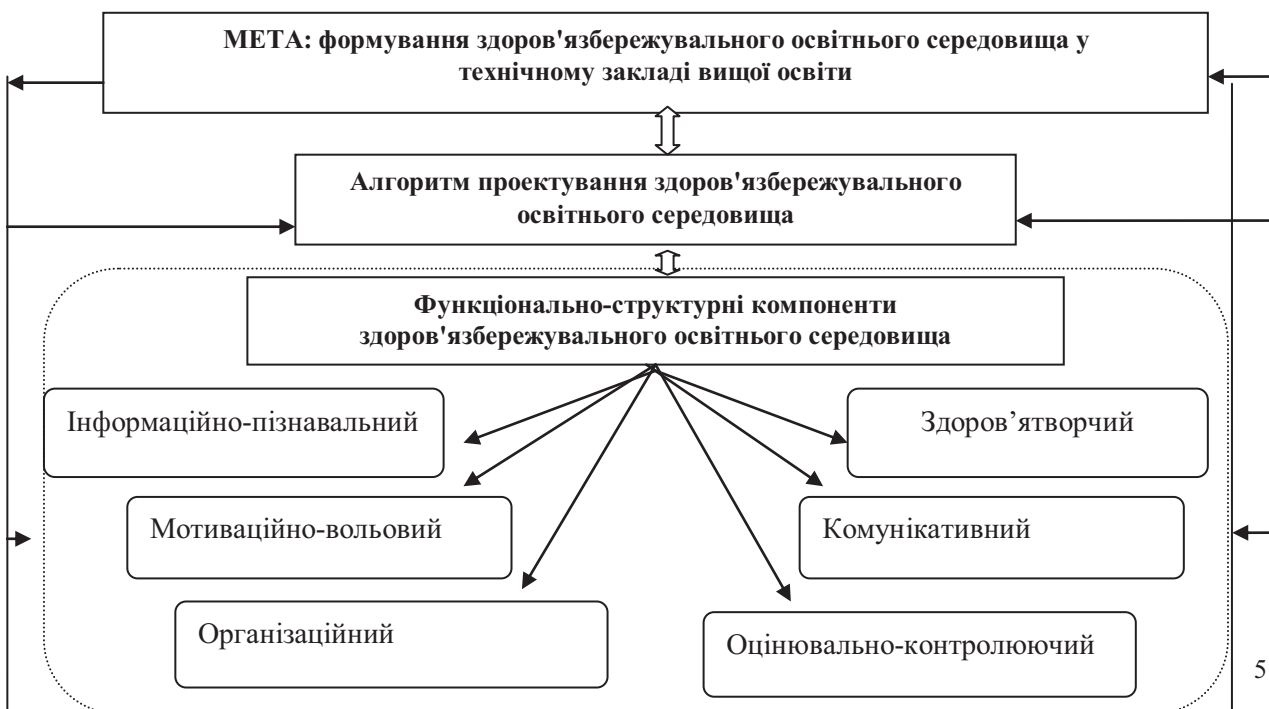

Рис. 1. Модель формування здоров'язбережувального освітнього середовища в технічному закладі вищої освіти

5. Комунікативний компонент - компетентність у спілкуванні з викладачем та адміністрацією, сформованість у студентів умінь доступно і логічно передавати інформацію іншим студентам, здатність всебічно й об'єктивно сприймати людину-партнера за спілкуванням не порушуючи власну захищеність, безпеку та емоційний комфорт.

6. Оцінювально-контролюючий компонент передбачає самооцінку студентами власного здоров'я, уміння визначати шляхи його збереження, медичний контроль, а також контроль рівня фізичного розвитку, соматичного здоров'я і фізичної підготовленості.

Тому формування здоров'язбережувального середовища у навчальному закладі можливе за умови, якщо кожний компонент педагогічного процесу буде виконувати здоров'язбережувальну функцію.

Особливе місце та відповідальність в оздоровчій діяльності відводиться освітній системі, яка повинна і має всі можливості для того, щоб зробити навчально-освітній процес здоров'язбережувальним, де студент відчуває захищеність, безпеку та емоційний комфорт. Завдання навчального закладу, що реалізує ідею здоров'язбережувальної освіти, полягає у створенні особливого освітнього середовища, яке би зумовлювало процес формування у студентів культури здоров'язбереження та відповідної компетентності.

На основі аналізу наукової літератури, результатів проведеного нами дослідження розроблена модель формування здоров'язбережувального освітнього середовища в технічному ЗВО, яка охоплює: мету; алгоритм проектування здоров'язбережувального освітнього середовища; його функціонально-структурні компоненти (інформаційно-пізнавальний, мотиваційно-вольовий, організаційний, здоров'ятворчий, комунікативний, оцінювально-контролюючий); комплексну програму формування здоров'язбережувального освітнього середовища; діагностику сформованості досліджуваного феномена (опитування, бесіди, спостереження, тестування, медичні огляди) і результат.

Запропонована комплексна програма формування здоров'язбережувального освітнього середовища в технічному ЗВО передбачає такі аспекти діяльності: постійний моніторинг здоров'язбережувального процесу; координація діяльності викладацького складу ЗВО і студентської ради зі створення умов для збереження здоров'я студентів; спрямування діяльності кафедри фізичного виховання на збереження і зміцнення здоров'я студентів, професійного здоров'я викладачів; застосування здоров'язбережувальних технологій навчання і виховання; створення безпечних і нешкідливих умов для

навчання, виховання і розвитку студентів (організація раціонального харчування, медичних оглядів; зон відпочинку у навчальному закладі та гуртожитку (у приміщенні та на вулиці); регулювання рухового режиму; моніторинг показників здоров'я; залучення до спортивно-оздоровчої діяльності).

Експеримент щодо впровадження моделі формування здоров'язбережувального освітнього середовища в технічному ЗВО проводився у 2017-2018 н.р. Протягом року, було задіяно 264 студента факультету Інноваційних технологій харчування та ресторанно-готельного бізнесу ОНАХТ. Результати подано у рис. 2.

Було проаналізовано зміни рівня соматичного здоров'я студентів за експрес-оцінкою Г.Л. Апанасенка. Так на початку експерименту низького рівня досягло 33,11% студентів, нижче середнього – 27,42%, середнього – 25,91%, вище середнього – 8,15%, високого – 5,41% респондентів. Після експерименту результати значно покращилися, так на низькому рівні було виявлено 26,61% студентів, на рівні нижче середнього – 29,25%, на середньому – 27,26%, на рівні вище середнього – 9,83%, на високому – 7,05% респондентів. Отже до експерименту найбільший відсоток студентів було визначено на низькому та нижче середнього рівнях, а після – на середньому та вище середнього рівнях, що підкреслює дієвість запропонованої моделі за умови комплексного підходу до формування здоров'язбережувального освітнього середовища в технічному закладі вищої освіти.

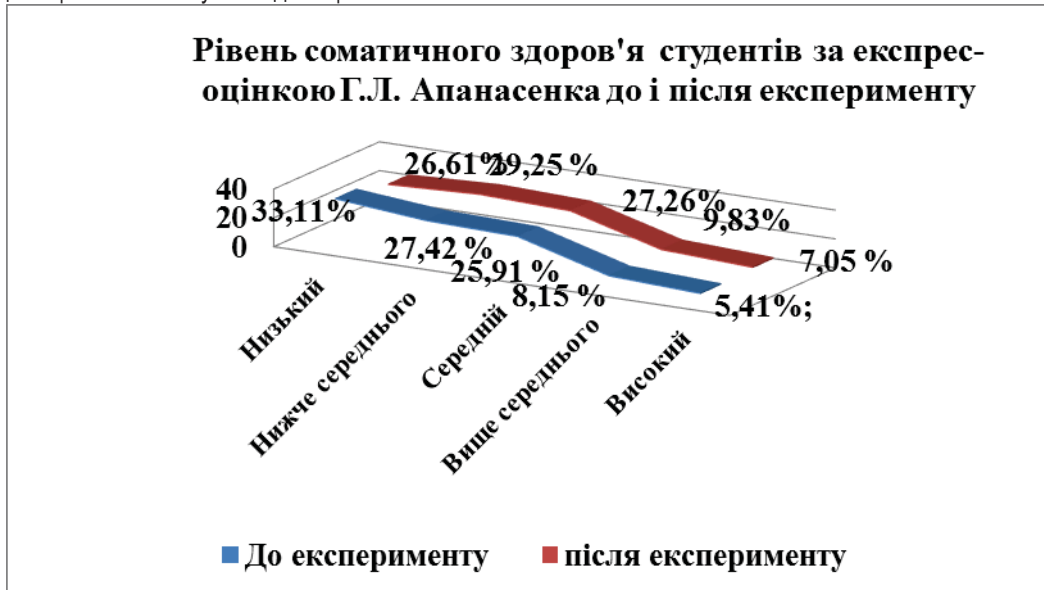

Рис. 2 Рівень соматичного здоров'я студентів за експрес-оцінкою Г.Л. Апанасенка

Висновки. Комплексний підхід до функціонування здоров'язбережувального освітнього середовища у технічному ЗВО дасть змогу зміцнювати здоров'я студентів, формувати культуру їх здоров'я, здійснювати моніторинг показників індивідуального фізичного розвитку, фізичної підготовленості, прогнозувати можливі зміни здоров'я та проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні заходи для здоров'язбереження учасників навчально-виховного процесу тощо.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі. У подальших дослідженнях необхідно впроваджувати інноваційні процеси в системі фізичного виховання, які диктуються новими соціально-економічними умовами, соціальними запитами суспільства і прискорюють формування зацікавленості студентської молоді до занять фізичним вихованням.

Література

1. Башавець Н.А. Проблема рівня фізичної підготовленості студентської молоді / Н.А. Башавець // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць / за ред. О.В. Тимошенка. - К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. - Випуск 3К (97)18. - С. 52-56.
2. Бондаренко І. Г., Дзюбан О. В., Ісаєнко М. В., Бондаренко О. В. Результати щорічного оцінювання фізичної підготовленості студентів // Вісник №152. Том 2. Серія: Педагогічні науки, 2018 – С. 40-44.
3. Комітет з фізичного виховання та спорту МОН України «Стратегія розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді до 2025 року» (проект) sportmon.org/wp.../strategiya-studentskoyi-molodi.doc.
4. Мешко Г.М. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища як аспект діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу / Г.М. Мешко // Збірник наукових праць. Серія «Педагогіка. Соціальна робота» / гол. редактор І.В. Козубовська. - Ужгород, 2017. - Випуск 1 (40). - С. 157–161.
5. Офіційний сайт Міністерства молоді і спорту України. Зведений звіт про результати проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу станом на 22.02.2018 : <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/34953>
6. Свиридюк О.В. Здоров'язбережувальне середовище як засіб становлення особистості// Андрагогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання. – Випуск 5. – 2014. – С. 139-145.
7. Урядовий портал. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 року № 1045 " Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України".[Електронний ресурс]. – Режим доступу станом на 18.02.2018: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248719427>

Reference

1. Bashavets N.A. Problema urovnya fizychnoyi pidhotovlenosti Student-skoyi molodi / N.A. Bashavets // Naukovyy chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kultury (fizychna kultura i sport): zb. nauk. prats / za red. O.V. Tymoshenka. - K. : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2018. - Vypusk ZK (97) 18. - S. 52-56.
2. Bondarenko I. H., Dzyuban O. V, Isayenko M. V., Bondarenko O. V. Rezultaty shchorichnoho otsynuyannya fizychnoyi pidhotovlenosti studentiv // Visnyk №152. Tom 2. Seriya: Pedahohichni nauky, 2018 - S. 40-44.
3. Komitet z fizychnoho vykhovannya ta sportu MON Ukrayiny "Stratehiya rozvytku fizychnoho vykhovannya ta sportu sredi Student-skoyi molodi do 2025 roku" (proekt) sportmon.org/wp.../strategiya-studentskoyi-molodi.doc].
4. Meshko H.M. Formuvannya zdorov'yazberezhuvalnoho osvithnoho seredovyschcha yak aspekt DIYAL'NOSTI kerivnyka zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu / H.M. Meshko // Zbirnyk naukovykh prats. Seriya "Pedahohika. Sotsialnaya robota" / hol. redaktor I.V. Kozubovska. - Uzhhorod, 2017. - Vypusk 1 (40). - S. 157-161.
5. Ofitsiyny sayt Ministerstva molodi i sportu Ukrayiny. Zvedennyi zvit pro rezultaty provedennya shchorichnoho otsynuyannya fizychnoyi pidhotovlenosti naselennya Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu stanom na 22.02.2018: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/34953>
6. Svyryduyk O.V. Zdorov'yazberezhuvalne seredovyschche yak zasib stanovlennya osobystosti // Andrahohichnyy visnyk: Naukove Elektronne periodichne vydannya. - Vypusk 5. - 2014. - S. 139-145.
7. Uryadovyy portal. Postanova Kabinetu ministriv Ukrayiny vid 9 hrudnya 2015 roku № 1045 "Pro zatverdzhennya Poryadku provedennya shchorichnoho otsynuyannya fizychnoyi pidhotovlenosti naselennya Ukrayiny". [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu stanom na 18.02.2018: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248719427>

УДК 796:615.2

Сергієнко В. М., Корж С. О.
Сумський державний університет, м. Суми

ПОНЯТТЯ ДОПІНГУ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ЦИМ ЯВИЩЕМ У СПОРТІ

Проаналізовано історичні та процедурні аспекти міжнародно-правового регулювання боротьби з допінгом у спорті, що на сьогоднішній день є одним із основних пріоритетів світової спортивної спільноти. Обґрунтовано визначення поняття «допінг», його законодавче закріплення, норми міжнародного та вітчизняного законодавства, що регулюють боротьбу із явищем допінгу у спортивній діяльності. Розкрито основні положення Всесвітнього антидопінгового кодексу (2015), Закону України «Про антидопінговий контроль у спорті» (2017), також наявні недоліки нормативно-правового регулювання даного питання в Україні та запропоновано певні заходи, щодо проведення ефективної профілактики та боротьби з допінгом за допомогою кримінально-правових засобів.

Ключові слова: допінг у спорті, Всесвітній антидопінговий кодекс, антидопінгові заходи, Конституція України, санкції для спортсменів.

Сергієнко В. М., Корж С. А. Понятие допинга и нормативно-правовое регулирование борьбы с этим явлением в спорте. Проанализированы исторические и процедурные аспекты международно-правового регулирования борьбы с допингом в спорте, что на сегодняшний день является одним из основных приоритетов мировой спортивной общности. Обосновано определение понятия «допинг», его законодательное закрепление, нормы международного и отечественного законодательства, регулирующих борьбу с явлением допинга в спортивной деятельности. Раскрыты основные положения «Всемирного антидопингового кодекса» (2015), Закона Украины «О антидопинговом контроле в спорте» (2017), также имеющиеся недостатки нормативно-правового регулирования данного вопроса в Украине и предложены определенные мероприятия по проведению эффективной профилактики и борьбы с допингом с помощью уголовно-правовых средств.

Ключевые слова: допинг в спорте, Всемирный антидопинговый кодекс, антидопинговые мероприятия, Конституция Украины, санкции для спортсменов.

Sergienko V.M., Korzh S.O. The notion of doping and the regulatory measures of the fight against this phenomenon in sports. We have analyzed the historical and procedural aspects of the international regulatory measures of the fight against the use of doping in sports, which today is one of the main priorities of the world sports community. The definition of the notion of "doping", its legislative consolidation, the norms of international and domestic legislation, which regulate the fight against the phenomenon of doping in sports, have been grounded. The basic provisions of the World Anti-Doping Code (2015), the Law of Ukraine "About anti-doping control in sports" (2017), and the shortcomings of the regulatory measures of this issue in Ukraine have been reported in depth; and we have suggested certain measures for the effective prevention and the fight against the use of doping by means of the relevant criminal provisions. Nowadays, the main sanction for a Ukrainian athlete, who used doping, is the cancellation of the athletic performance and the exemption of the athlete for a specified period of time. In some countries (for example, England, France, etc.) the doping problem is solved not only through the introduction of sporting sanctions, but also through the bringing of the perpetrators to the criminal responsibility. The lack of legislative regulation of this issue in Ukraine leads to an increase in the circulation of doping drugs with a new force. To overcome this phenomenon, it is necessary to improve the system of criminal legislation, which regulates the process of the use and distribution of doping.

Key words: doping in sports, the World Anti-Doping Code, anti-doping measures, the Constitution of Ukraine, sanctions